

EESTI A 無 O

SÕNUMI TOOJA

Eesti Akadeemilise Orientaalseltsi infoleht
Ilmub 1989. a. jaanuarist.

Nr. 3—4 Veebruar 1989.

Hind 40 kop.

EAO esimehe Linnart Mälli avakõne

III orientalistikapäevadel

Daamid ja härrad!

Mul on väga hea meel tervitada teid täna siin Eesti Akadeemilise Orientaalseltsi nimel meie orientalistikapäevade avaüritusel — teaduslikul konverentsil. Sest orientalistika on eelkõige teadus ja orientalistika kui teadus suudab kõige paremini korrigeerida teed, mida mööda me Maailmakodanikeks saada võime.

Korrakem uuesti EAO „Sõnumitooja“ avanumbris püstitatud lipukirja: „Olgem eestlased, olgem ka eurooplased, kuid saagem MAAILMAKODANIKEKS!“ Mida see tähendab?

See tähendab peaaesjalikult seda, et juba tänapäeva maailmas, rääkimata siis XXI sajandi maailmast, me ei saa enam jääda kitsalt orienteeritud kultuuripositsioonile, provintsiks vene ja lääneeuroopa kultuuride vahel. Maailm on juba praegu paljumõõtmeline tervik, kus seoseid üksikosade vahel üha vähem määravad geopoliitilised arusaamad ja viimaste aastasadade kultuuri- geneetilised parameetrid. Teiste sõnadega, maailm ei ole enam see, mis ta oli isegi paarkümmend aastat tagasi. Seda mõistnud rahvad on juba suutnud imet teha, kusjuures ilma tühjajutuheitamiseta.

Võidakse väita: aga me pole veel eurooplasedki. Vastaksin: kes on, kes mitte. Kuid isegi see, kes veel ei ole, peaks aru saama, et praegu võib ka eurooplaseks saada alles siis, kui püütakse saada maailmakodanikuks. Tänapäeva maailmas lihtsalt ei ole teist teed, või kui, siis vaid rada, mis juhib provintsi-eurooplusse. See aga tähendaks kaugeks kolkaks jäämist, kus hardunult kopeeritakse isegi mitte metropoli, vaid lähima provintsikeskuse ajast-arust moodi ja kombeid. Kolgas on määratud väljasuremisele või parimal juhul hääbumisele.

Orientalistikateadus suudab seda näidata ja ta peaülesanne praegu meil on näidata just seda. Näidata ka seda, et inimene on püüelnud maailmakodanikuks juba tsivilisatsiooni koidikul. Ja näidata seda, et maailmakodanikuks ehk kosmopoliidiks olemises pole midagi halba. See oleks ka orientalistika üheks panuseks stalinismist jagusaamisel, sest Stalin arvas täpselt vastupidist:

Niisiis veelkord: „Olgem eestlased, olgem ka eurooplased, kuid saagem MAAILMAKODANIKEKS!“ Muidu me rahvusena ei säili.

Tänan!

Sellest lehest võite lugeda

Jätkuvad:

KAAMASUUTRA lk. 5

ja

Hieroglüüfika lühikursus lk. 7

Ülevaade III orientalistikapäevadest lk. 3

„SÕNUMITOOJA“ intervjuu

edastab vestluse Eestis elava indialase Naresh Modyga lk. 2

Meie saadikukandidaat Tartu Ülikooli valimis ringkonnas on

Aivo Lõhmus.

Lõhmus kõneleb tõtt.

Rohkem avatust, rohkem koostööd, rohkem üksteisemõistmist!

Intervjuu NARESH MODYGA

Enamiku eestlaste jaoks on India kauge ja eksootiline lõunamaa. Väga vähesed meist on sellel maal käinud ja ega vist indialasigi Eestisse eriti tihti satu. Teie olete Eestis elanud juba ligi paar-kümmend aastat. Kas võite veel meelde tuletada, mida ja kui palju Te teadsite Eestist enne siia asumist? Kui palju üldse Indias Eestist teatakse?

Nüüd juba kindlasti rohkem, sest viimase aja poliitilised sündmused on pannud kogu maailma Eestile enam tähelepanu pöörama. Enda kohta võin aga küll öelda, et enne Eestisse tulekut teadsin ma temast väga vähe, praktiliselt mitte midagi. Ja vaevalt, et enamik indialasi Eestist rohkem teadis. Mingit infot Eesti kohta lihtsalt polnud. Teadsime hästi Nõukogude Liitu, Venemaad. Teadsime ka seda, et Nõukogude Liit koosneb paljudest vabariikidest, iga vabariigi kohta eraldi aga vaevalt midagi muud peale nime, kui sedagi.

Millised olid Teie esimesed muljed Eestist?

Raske öelda. Esimestest muljetest on väga palju aega möödas. Esimeseks vahetuks elamuseks oli muidugi see, et siin on väga külm, sest sattusin esmakordselt Eestisse südatalvel, pealegi juhtusid olema väga külmad ilmad. Inimestega suhtlemist raskendas algul see, et ma üldse eesti keelt ei osanud. Sellele vaatamata on just kohtumistest inimestega jäänud kõige meeldivamad mälestused. Inimesed, kellega ma kohtusin, jätsid tõesti väga hea mulje oma käitumiskultuuri, hingesügavuse ja spontaansusega. Oma esimeste muljete põhjal ei saa ma küll öelda, nagu oleksid eestlased külmad ja endassetõmbunud. Mis mind aga häiris ja siamaani häirib, on see, et linnapilt (nii Tartus kui ka mujal) on üsna hall ja üksluine. Seda eriti õhtuti, kui kesklinnas puudub iga-sugune elu. Ei töötä kohvikud ega ärid, ei ole valgusreклаami, ei liigu inimesi. Elu on nagu välja surnud. Algul arvasin, et see ongi eesti linnade omapära. Hiljem olen aga leidnud, et enam-vähem sama pilt on kõigis sotsmaades. Linnad mujal maailmas pakuvad selles osas hoopis teistsugust pilti. Meeldib ja üllatav vastuolu Eesti linnade hallide, lüütnud ning süngelt vaikivate majade puhul ilmneb aga siis, kui neisse majadesse sisse astuda, sest väliselt nii kõledates majades on väga kenad, korralikud ja kultuursed kodud täis soojust ja külalislahkust. Mis on Eestis selle aja jooksul muutunud, mil Te siin olete elanud?

Silmaga nähtavaid muutusi on üsna raske esile tõsta. Tuntav allakäik on muidugi igapäevaelu tasemel, eriti toidu ja tarbekaupade osas. See on asi, millega paratamatult peab iga päev kokku puutuma, seepärast annab see end ka rohkem tunda. Loomulikult ei saa tähele panemata jätta viimase paari aasta jook-sul toimunud üldist vabanemist ja elavnemist. Kõige tähtsamaks pean ma aga siiski seda, et väga paljud inimesed, vaatamata üle-elatud raskustele (ma ei mõtle niivõrd majanduslike vabaduste piiramisi), ei ole lasknud end võimu poolt jalge alla tallata, ei ole vaimselt degradeerunud, vaid on jäänud sisemiselt vaba-deks ja avatuks.

Kas pole tulnud mõtet Indiasse tagasi minna?

Mõtete eest ei pääse keegi. Teine asi, mida ei saa arveta-mata jätta, on aga see, et kapi-talistlikus maailmas peab sul olema piisavalt soliidne alus, kus peale hakata. Nullist alustada on väga raske, eriti arengumaades. India aga kuulub paraku arengu-maade hulka. Pealegi on India suurlinnades (olen pärit Bom-bayst, seal elab ka palju mu sugulasi) elukallidus väga tõsine probleem. Indiat olen ma siin elatud aja jooksul külastanud kahel korral.

Eestlased tavatsevad kõiki indialasi kutsuda hindudeks. Kas see on õige? Kas näiteks Teie olete hindu?

See ei ole õige. Kõikide india-laste nimetamist hindudeks võiks võrrelda sellega, et kõiki Nõu-kogude Liidu elanikke nimeta-takse venelasteks. Siin on aga veel erinevus selles, et hindud ei ole üldsegi rahvus. Hindudeks nimetatakse hoopis kõiki hin-duismi usu poolehoidjaid. Hin-dusid on Indias küll väga palju, kuid siiski pole kaugeltki kõik indialased hindud. Samal ajal võivad hindud olla väga erineva-te rahvuste esindajad. Mina ise ei ole hindu. Rahvuselt olen gudžarati, suur osa gudžaratidest on aga džainistid, nii ka minu sugu-võsa.

Kas gudžaratid on suur rahvas?

Gudžaratite on umbes 30 mil-jonit. Seega eestlastega võrrel-des suur rahvas. Indias on aga veel palju suuremaid rahvaid. Meil on oma Gudžarati osariik.

Teatavasti oli Mahatma Gandhi Teie rahvuskaslane. Kas gudžaratid tunnevad selle üle kuidagi erilist uhkust?

Ei saaks öelda. Gandhi ise ei tõstnud kunagi esile, et ta just nimelt sellest rahvusest on, vaid pidas ennast eelkõige indialaseks. Niisamuti nimetatakse Gandhit kõikjal Indias india rahva Isaks. Naeruväärne oleks, kui gudžara-tid järsku leiaksid, et Gandhi on

neile rohkem oma, kui muule Indiale. Indias lihtsalt pole selliseid rahvustevahelisi vastuolusid, kus üks rahvas oleks teise poolt alla surutud. Seega pole ka ühelgi rahval põhjust end teistest paremaks pidada, ükskõik kas siis enda hulgast pärit suurmeeste või millegi muu ettekäändel. Gandhi üle tunneb uhkust kogu India.

Kuidas on Indias üldse keele- ja rahvusprobleemid lahendatud? On ju India, nagu Nõukogude Liitki, paljurahvuseline maa?

Nagu ma ütlesin, Indias väga teravaid rahvustevahelisi probleeme ei ole. Indias on küll kaks üleriigilist riigikeelt — hindi ja inglise keel —, kuid samal ajal kehtib igas osariigis riigikeelena ka vastava osariigi põhirahvuse keel. Keeleprobleemide lahendamine käib osariigi tasemel. Kooliharidus on kõigil vabalt valitav kas vastava osariigi keeles, hindi või inglise keeles või mõnes muus keeles. Suur osa indialasi (välja arva-tud Lõuna-Indias) oskab hindi keelt, kõik haritud indialased oska-vad inglise keelt. Mõningaid vastuolusid keele pinnal on siiski olnud. Keskvalitsus on need ena-masti lahendanud mõistlike kompromisside teel. Näiteks pidi inglise keel algul jääma India riigikeeleks vaid ülemineku-perioodiks, 25 aastaks peale va-bariigi väljakuulutamist. Kui arutati seaduseelnõud inglise keele kui riigikeele staatuse kaotamise kohta, astusid sellele vastu lõunapoolsed osariigid, kus valdav osa elanikest kõneleb dra-viidi keeli. Draviidi keeled aga kuuluvad teatavasti hoopis teise keelkonda, kui hindi keel. Samal ajal on inglise keele mõju Lõu-na-Indias tugevam. Nii jäigi ing-lise keel edasi India teiseks riigikeeleks, kuna lõunapoolsed osariigid nägid selles teatavat kaitset hindi keele liigse surve eest nende rahvuskeeltele. Ma arvan, et India ei ole sellega midagi kaotanud. Lisama peab, et väikerahvaste tahtlik ja sihi-kindel allasurumine või nende õiguste piiramine rahvuslikul pinnal on Indiale küll täiesti võõras.

Viimasel ajal on mitmed Aasia riigid, eriti Kaug-Ida regiooni maad, hakanud maa-ilmas üha tugevamat majan-duslikku ja poliitilist mõju-võimu omandama. Kuidas Te hindate selles plaanis India praegust seisundit ja prespek-tiive?

Oma piirkonnas, so. Lõuna-Aasias, on India juhtiv positi-sioon. Suurriigina on tal ka maailma mastaabis arvestatav sõna kaasa öelda. India on võimalik ajada märksa iseseisvamat poliitikat, kui näiteks Jaapanil, kes siiski sõltub poliitiliselt üsna tugevasti Ameerika Ühend-riikidest, ning Hiinal, kes on jäänud kommunistlikuks riigiks. Majanduselus järgib India vii-masel ajal küllalt palju Hiina ja Lõuna-Korea mudelit. Ka Indias on loodud tollivabad piirkonnad, kus laialdaselt väliskapitali rakendades toodetakse põhiliselt ekspordiks. Indias arenevad hoogsalt kõrgtehnoloogial basee-ruvad tootmisharud, eeskätt peenmehaanika, elektroonika ja kergetööstus. Küllalt tugev ja väljaarendatud on omamaine tehniline kaader. Kuigi varasematel aastatel on Nõukogude Liit tarninud Indiale hulga-liselt rasketööstuse materjale, on kahe maa kaubavahetuse saldo praegu kaldunud India kasuks. Seda peamiselt tehnoloogiate, kergetööstusmasinate ja tarbe-kaupade osas.

Olete Eesti Akadeemilise Orientaalseltsi liige. Kuidas ja kui palju tegelete orientalisti-kaga?

Arvan, et olen oma olemuselt orientalist ja mõtetes tegelen Oriendiga pidevalt. Praktikas piirub minu orientalistikaalane tegevus aga hindi keele algkur-suse õpetamisega Ülikoolis.

Kuidas Te hindate Eesti—India kultuurisuhteid?

Suhted ei ole kaugeltki pii-savad. Kui Eestis Indiast veel üht-teist teatakse, siis Indias Eestist küll vaevalt midagi. Viimase aja seis on India poole pealt muidugi ei osaka kuigi täpselt hinnata. Kuid ka Eestis on, niipalju kui ma olen tähele pan-nud, ettekujutus Indiast valda-valt üsna pealiskaudne. Teatakse Indiat kui tervikut, ei teata, et Indias on samuti väga palju erinevaid rahvaid, maid, kultuuri-traditsioone. Siin võiks väga palju anda sidemete arendamine sõpruslinnade kaudu. Näiteks võiks Tartul olla mitu sõprus-linna India erinevatest osariikidest. Nõnda saaks delegatsioo-nide vahetamise ja otsesidemete kaudu ettekujutuse India eri piirkondade iseärasustest. Suhtu-mist Indiasse varjutab Eestis paraku ka liig europotsentristlik maailmavaade. Tuntakse ja ta-hetakse tunda ikkagi vaid euroo-

ORIENTALISTIKAPÄEVAD 1989

Mao-aasta kuuendal päeval, 11. veebruaril viis minutit enne 11 oli enamust Tartu Ülikooli Raamatukogu konverentsisaali toolidest hõivatud. Sumiseti tavapärasest vähem, kuid vaikset elevust oli siiski tunda. Tähelepanu kõitis EAO infolehe „Sõnumitooja“ värske esiknumber, mille lugemine andis algavale konverentsile soodsa eelhäälestuse. Orientalistikapäevade avakti löi Linnart Mäll, kelle sõnavõtt on trükitud 1. lk.

Esimese esinemise au selgitas konverentsi esimese poole juhataja Leo Normet. Kindlakäeliselt lõikas ta lahti kinnise ümbriku ja — Andres Herkel „Budism — pessimistlik või optimistlik õpetus?“. A. Herkel refereeris peamiselt sajandialguse budoloogide uurimusi, kes üritasid Buddha õpetust paigutada euroopaliku teaduse dualistlikku mõõtkavva. Selgus, et võib küll uurida nii budismi pessimismi kui ka optimismi, kuid tänapäeva budoloogias sellist küsimusasetust enam lähtuda ei saa.

Budoloogias ajaloost tänapäeva tõi Harri Intsi mõtisklus „Meelitervendamise võimalikkusest“. H. Ints vaatles budismi meelitervenduslikku külge. Ta küsis, kas psühholoogiline teadmine või budistliku psühholoogia seisukohtade tundmine viib otse meelitervendusele? Ja hoiatas, et konstateeriv teadmine ei ole veel mõistmine. Edasi küsis ta, kas meelitervendus on millegi hävitamine-kaotamine? Ja vastas, et tegeledes ahistusseisundi hävitamisega, viibib inimene tegelikult selles seisundis edasi. Pääs on ahistuse ületamises mõistmise läbi. Aga ikkagi, mis siis takistab meelestatust meelitervendamisele? Hirm mõistmise eest! H. Ints rõhutas, et eriti tähtis on meelitervenduse läbiviija (psühhoterapeudi) isik, kelle meel ei tohi olla ahistatud-pärsitud.

Mart Helme vaatles kristluse Jaapanisse jõudmise lugu. 1549. a. saabusid protugaallastest jesuiidi misjonärid. 1582. a. oli Jaapanis 200 kirikut. Võitlevate riikide ajajärgul soodustasid kristluse levikut jesuiitide pakutud arstiabi ja tulirelvad. Kristlus muutus populaarseks ja protugaallastele lisandus inglise ja Madalmaade protestandid ning Hispaania katoliiklased. Kuivõrd Euroopast saanud kristlased segasid end poliitikasse, siis anti 1587. a. määrus, mis nad Jaapanist pagendas. 1614. a. keelati ristiusk üldse, 1630. a. kristliku kirjanduse Jaapanisse toomine, 1630—33 pidid lahku ma kõik välismaalased. M. Helme märkis, et vastupanu kristlusele lähtus neokonfutsianistlikust ideoloogiast. Tänapäeval on Jaapanis ca 1 miljon kristlast.

Peeter Olesk kõneles „Noor-Eesti“ põlvkonna Oriendi-huvist“. Meile on põhjalikult teada Noor-Eesti Euroopa-käsitlus, kuid sellest on vähe, et avada täielikult „Noor-Eesti“. Vaideldamatu tõsiasi-

na tuleb kinnitada nooreestlaste suundumust Orienti. Nende huvide taustaks oli orientalistika üldine elavnemine sajandivahehusel. Selles kontekstis andis nende Oriendi-lähenedmisele tooni inimese eetilise käsitluse. P. Olesk ei jätnud ütlema, et materjali läbitöötamine on tohutult tülikas, kuid siiski vältimatu, kui me tahame nooreestlastes täielikult selgusele jõuda. Ettekande lõppu tõi ta kahtlusenoote: „Kas „Noor-Eesti“ Oriendi-haare oli süsteemne, väljaarendatud, või on see üksnes meie lähtealus.“

Pärast vaheaega anti käärid, kinnised ümbrikud ja mikrofon Andres Ehini valdusse. Jätkas Tarmo Kulmar: „Mõjutussüsteemid totalitaarses riigis“. Mõjutus on teadlik tegevus, mille eesmärgiks on soovitud muutuste esilekutsumine antud objektis.

Mõjutussüsteem totalitaarses riigis on iseloomustatav kui rituaalne vägivald. Teadus on selles süsteemis surutud riigivõimu teenistusse, mistõttu prevaleerib müüdilisus. Kuna totalitaarne riik on võõrandunud eesmärgiks omaette, siis tegeleb selline riik pideva enesestimulatsiooniga. Ainult ennast stimuleerivad süsteemid aga kulutavad end läbi ja lakkavad varem või hiljem olemast.

Ülo Valk kõneles muinasjutu „Vaenelaps kõõks“ (AT 720) usundiloolisest taustast. Ihu hinge, elujõu seostamine skeleti või inimese üksikute luudega, mis on muinasjututüübi AT 720 tuumaks, on inimkonna vanemaid uskumusi. Näiteks laplased uskusid, et kui surnu luud katki murda, siis ei saa hing uues ilmas uut ihu. Ü. Valk oletas, et AT 720 lähtekohaks on Põhja-Euraasia kultuurivõõnd. Muinasjutu lõplik kujunemine toimus aga indo-euroopa rahvaste juures, kus erinevad šamanistlikud kultuurid kokku puutusid.

Konverentsi lõpetas Linnart Mäll ettekandega „Kaamasuutra“ tõlkimise probleemidest. „Kaamasuutra“ tekst on kirja pandud 2. saj. Vátsjajana poolt, selle kommentaarid aga (hakkavad peagi ilmuma „Vikerkaarres“) 13. sajandil. Vahepealne islami ekspansioon Indias pärssis sealseid kultuuritraditsioone. Ka *kāma* kui üks kolmest elusihist oli indialastele selleks ajaks suhteliselt võõraks jäänud. 13. sajandi kommentaatorid püüdsid seda taas mõistetavaks muuta. 1930-ndatel aastatel hakkasid Lääne orientalistid aru saama, et kommentaaridesse tuleb suhtuda ettevaatlikult, neist ei saa lähtuda „Kaamasuutra“ tõlkimisel, kuna nad sisaldavad ju eelkõige oma ajastu nõudeid.

„Kaamasuutra“ keel on raske, see teos kuulub stiili poolest puhtteaduslike traktaatide hulka. Subjektiivsetest tõlkeraskustest tõi L. Mäll esile selle, et teksti tuleb antud olukorras eestindada osade kaupa järje-

jutuna, mis raskendab tõlketeksti kui terviku korrastamist ja ühtlustamist.

Ilmselt liig enesekindlatele harrastustõlkijatele oli mõeldud meeldetuletus, et tõlkimisel on esmane ikkagi oma emakeele tundmine, teiseks on väga oluline orienteerumine aines ja alles kolmandal kohal tõlgitava keele valdamine.

Teise päeva, 12. veebruari hommikul koguneti Ülikooli peahoonesse sümposiumile „Ida traditsiooniline kultuurimudel ja nüüdisaeg“. Sümposiumi juhataja Peeter Olesk esitas läheteesid: (a) kui me vaatleme Ida kultuure ja nüüdisaega, siis kuidas minna pragmaatilisel lähenemisel fundamentaalsele alusele; (b) teadmiste vahendatuse ületamise probleem ehk kuidas kõrvaldada sekundaarsetest allikatest tingitud häiritus; (c) kuidas diagnoosida Idasse suhtumise kaudu nüüdisaega. Vestluses osalesid Peeter Olesk, Leo Normet, Jaan Kaplinski, Peeter

Vähi, Madis Kõiv, Andres Ehin, Ivar Kull, Priit Heinsalu, Linnart Mäll, Ülo Valk, Haljand Udam, Harri Ints, Eduard Parhomenko, Rein Põllumaa, Tõnu Randla. Aeg-ajalt kalduti üldteoreetilistele teesidelt nüansirikkas-tesse konkreetsetesse, mistõttu arutelu rikastus mitmete meeli erutavate kõrvalliinidega.

Nagu juba kombeks saanud, lõpetati ka seekord esteetilise pärastlõunaga Ülikooli klubis. Mediteerisid Jaan Kaplinski (Lin-zi teemadel) ja Mart Helme. Sven Grünberg oli kaasa toonud heliplaate, kus india muusikud mängisid euroopa viiulil ja kitarril india klassikalist muusikat. Saali vapustas Andres Ehini kõuehääli, mida mahendasid india tantse tantsivate eesti tüdrukute jalavõrutili-nad. Öhtu lõpuks kutsus „Vane-muise“ draamastuudio kuud vaatama — Rein Raud oli tõlkinud No-etenduse „Mahajäetud Vana-ke“.

Jäagem ootama hobuse-aasta orientalistikapäevi!

Indrek Ude
Harri Ints

Austatud lugeja!

Loodame, et saite „piltmõistatusest“ aru. „Kaamasuutra“ originaali tiitel oli „Sõnumitooja“ jaanuarinumbri trükitud eksikombel peegelpildis. Vabandame! Tiitli õige kirja pildi võite soovi korral siit välja lõigata ja vale peale kleepida.

Täname!
Toimetaja

कामसूत्रम् ।

श्री वा तस्या य न मु नि प्र णी तं

बहुयत्नैरासादितया पूर्णया जयमङ्गलरचितया

टीकया समेतम् ।

साहित्यदर्शनाचार्य, तर्करत्न, न्यायरत्न,

श्रीदामोदरलालगोस्वामिना

प्राचीनग्रन्थादिसाहायकेन

बहुखण्डितपाठान् परिपूर्णं, सूत्राङ्गं च संयोज्य,

परिष्कृत्य संशोधितम् ।

„Mis /.../ on budism, mida ta endast kujutab? Sellele küsimusele vastamine pole just kerge ülesanne, sest /.../ budism pole üksnes religioon, vaid terve omapärane kultuur, mis tekkis Indias ja levis hiljem paljudes Aasia maades, kus võttis palju erinevaid vorme. Sõna „budism“ budistid ise ei tunne, see on eurooplaste poolt väljamõeldud metatermin. Kuigi „budismiga“ tähistatud on peaaegu võimatu piiritleda, võime me oma ülesannet lihtsustada, püüdes kirjeldada seda, mis on budistliku kultuuri aluseks — Siddharta Gautama Buddha õpetust.“¹

Buddha („Virgunu“, „Kirkastunu“) oli esimesi humanismidee kuulutajaid maailmas. Ta ei andnud inimestele käsusõnu ega hirmutanud neid Jumala viha ja kättemaksuga olnud ja olematute pattude eest. Buddha õpetus oli lihtne ja inimlik: inimesed, kes loodusest on loodud maailma kannatama, võivad just tänu oma inimeseks olemisele seda kannatust vähendada ja ületada. Selleks tuleb endas kasvatada mõistmist ja kaastunnet kõigi olendite vastu. „Dhammapadas“² on lihtsalt ja lühidalt esitatud Buddha õpetuse põhitõed:

„Halbade tegude vältimine, hea tegemine, meele selitamine — see on kirkastunute õpetus.“ (XIV, 183)

„Leebus, vägivaldsusetus, Pratimokša järgimine, mõdukus sõõmises, eraklus, kõrgete mõtete poole püüdlemine — see on kirkastunute õpetus.“ (XIV, 185)

Buddha õpetas, et vaimse täiustumise teel on esmatähtis vaevanägemine iseendaga, halbade harjumuste ületamine ja teatud positiivsete meeleseisundite kasvatamine:

„Saja aasta pikkusest pahelisest ja süvenemata elust on parem üks päev vooruslikkust ja süvenemist.“ (VII, 110)

„Saja aasta pikkusest rumalast ja kõlvatust elust on parem üks päev tarmukust ja kindlameelsust.“ (VIII, 111)

„Saja aasta pikkusest laisast ja lodevast elust on parem üks päev tarmukust ja otsustavust.“ (VIII, 112)

„Hea, kui talitsetakse keha, hea, kui talitsetakse kõnet, hea, kui talitsetakse meelt; hea, kui talitsetakse kõike. Kõike talitsev bhikkhu pääseb kõigist kannatustest.“ (XXV, 361)

Vaimselt täiuslikuks ei tee mingite kokkuleppeliste väliste tunnuste omandamine, vaid sise mine suundumus, eeskätt oma meeleolude valitsemine:

„Pea paljaks ajamine ei tee veel lodevat ja valelikku askeediks. Kas saab arhat olla see, keda valitsevad ahnus ja soovid?“ (XIX, 264)

„Ei alasti kõndimine ega sassis juuksed, ei keha pori, tolm või roojaga määrimine, ei paastumine, ei paljal maal magamine ega kükitamine tee puhtaks inimest, kes pole üle saanud kahtlustest.“ (X, 141)

„Dhammapada“ õpetussõnad esitavad Buddha õpetust hinjaana („Väike sõiduk“) redaktsioonis. Meie ajaarvamise hakul

tekkis hulk koolkondi, kes nime tasisid end üldnimiga „mahajaana“ („Suur sõiduk“). Mahajaana tekstides antakse Buddha õpetusele avaram, loovam, aga ka sügavam mõtestatus. Esile tõstetakse erilist inimtüüpi — bodhisattvat („virgumisolend“) — kes, olles saavutanud vaimse kõrgeisundi, loobub vabatahtlikult isiklikust vabanemisest ja pühendab end täielikult teiste olendite avitamisele, võttes vajaduse korral enda peale rängimad kannatused, kui see vaid olenditele kasu toob. „Vimalakīrti-suutras“ (eesti keeles on avaldatud vaid väike katkend)³

kirjeldatakse bodhisattvaid nõnda:

„Kartmatud bodhisattvad võivad ühe hetkega ilmuda ükskõik missugusel kujul, nad võivad kõnelda ükskõik missuguse häälega.“ (1)

„Milliseid erinevaid vaateid maailmas iganes oleks, nad lähevad kõikjale, et erinevate vaadete inimesi täiusele aidata.“ (6)

„Sõjaaegadel on nende mõtteis heasoovlikkus ja nad vee navad vägivallatuses sadu ja sadu miljonid olendeid.“ (10)

„Suure võitluse keskel jäävad nad erapooletuks: vägevad bodhisattvad tunnevad rõõmu leppimisest ja kooskõlast.“ (11)

„Nad anduvad meelenaudingutele ja süvenevad meditatsiooni, nad hävitavad kurjad jõud ega satu nende mõju alla.“ (14)

„Teadlikult hakkavad nad hetäärideks, et kütkestada mehi, keda nad kire püüni ssesse tõmmanult viivad kirkastuse tunnetusele.“ (16)

„Et olenditele kasu tuua, hakkavad nad ikka ja jälle küllavanomateks, karavanijuhtideks, kodupreestriteks, ülemnõunikeks ja ministriteks.“ (17)

Kõrge vaimse taseme saavutanud bodhisattvate teadvuse seisundit kirjeldatakse „Pradžñā-paramita“ („Teisele kaldale viiv tarkus“) suutrades. Harjumatu stiili ja paradoksaalse loogika tõttu võib budistide „Teisele kaldale viiv tarkus“ meile esmapilgul tunduda üsna pentsik ja arusaamatu. Süvenedes aga võime mõista kirjutatu mõtet: meile ei taheta midagi tõestada ega meid midagi uskuma panna, püütakse vaid näidata meie meelt kammitsevate sõnade, mõistete, eelarvamuste ning trafaretsete tavaarusaamade suhtelisust, tühjust ning avatust. Üks näide ühest „Teisele kaldale viiva tarkuse“ tekstist — „Teemantsuutras“:

„Nõnda ütles Bhagavat: „Bodhisattvatele astuja peab mõtlema: „Kui palju ka ei oleks olendite maailmas olendeid, keda võib tähistada sõnaga „olend“, kas siis munast sündinud, või üsast sündinud, või niiskusest sündinud,

või imelisel teel sündinud, kas kuju omavaid või kujutuid, kas aistivaid või mitteaistivaid, või ei aistivaid ega ka mitteaistivaid, ühe sõnaga, ükskõik milliseid olendeid poleks võimalik ka ette kujutada, — kõiki neid pean ma viima nirvaana sfääri, kus pole enam jälgegi olemasolemisest. Aga kui niimoodi on loendamatud hulgad olendeid nirvaanasse viidud, siis ometi pole nirvaanasse viidud ühtegi olendit.““ (3)

Mahajaana traditsioonis on aga loodud ka hoopis teistlaadi tekste, mis kujundlike vahen-

nud tõelise vaenlase.“

Mõni sajand hiljem elanud suur mahajaana õpetaja Śāntideva on oma teoses „Bodhiśarjāvatāra“⁷ kirjeldanud bodhisattva vaimse arengu teed astmete kaupa. See tee algab patukahetsusega.

„Alguseta sansaaras, siin sünnis või teises, mis pattu mina lojus ka pole teinud või teisi tegema pannud ja mille üle ma sõgedalt rõõmu olen tundnud, ehkki see on mu enda hukatuse sisse viinud, selle kõik tunnistamata kahetsusepiinas üles!“ (II, 28–29)

Patukahetsusele järgneb rõõm ja heameel kõigist maailma olen-

deist: „Ma tunnen rõõmu heast, mida olendid teevad selleks, et puhata halbade sündide piinadest. Saagu kannatajad õnnelikuks.“ (III, 1)

„Ma tunnen rõõmu, kui olendid vabanevad sansaara kannatustest, ja ma tunnen rõõmu, et Päästjad on juba Virgunud või Virgumas.“ (III, 2)

Kõige täksam on aga oma meele jälgimine ja ohjeldamine:

„Kõiketeada ütles: „Kestev askees ja mantrate lausumine on kasutu, kui meel on loid ja kaldub teisale.““ (V, 16)

„Kes pole kujutanud oma saladuslikku meelt, seda seadmuste isandat, see hulgu mõttetult ringi, otsides õnne ja kannatustest vabanemist.“ (V, 17)

„Seepärast pean oma meelt hästi valdama ja tema järele valvama. Kui ma ei anna tööst valvata meele järele, mis mõte on siis kõigil teistel töotustel?“ (V, 18)

Lõpuks saavutab bodhisattvateel olija meeleseisundi, kus on ületatud kõik egoistlikud püüdlused, kus ainsaks eesmärgiks on teiste head teha:

„Selleks, et vaigistada oma kannatusi ja teiste kannatusi, kingin ma enese teistele ning suhtun teistesse kui endasse.“ (VIII, 136)

„Mu meel, mõista ometi, et sõltun teistest! Ära mõtle millestki muust kui sellest, kuidas kõigile olenditele head teha.“ (VIII, 137)

Nende õilsate sõnadega võimegi seekordse lugemiskildude mosaiigi lõpetada.

¹ Mäll, L. Saladusteta saladuslik Tiibet. Raamatus: J. Parnov. Pronksnaeratus. Tln., 1975, lk. 6.

² Dhammapada. Tln., 1977. (Loomingu Raamatukogu, nr. 27 (1020))

³ „Tartu Riiklik Ülikool“. XXVIII ak. Nr. 37. (22. okt. 1976)

⁴ Teemantsuutra. Raamatus: J. Parnov. Pronksnaeratus. Tln., 1975, lk. 244–245.

⁵ Õnneliku maa suutra. Seal-samas, lk. 263, 264.

⁶ „Noorus“. Nr. 6/1977, lk. 30.

⁷ Bodhiśarjāvatāra. Tln., 1982. (Loomingu Raamatukogu, nr. 3/4 (1259/1260))

Lugemiskilde BUDISMIST

II peatükk

Kolme elueesmärgi täideviimine

1. Inimene, kes elab sada aastat, jagagu endale ette nähtud aeg kolme ossa nii, et need oleksid üksteist kahjustamata üksteisega seotud.
2. Lapsepõlves pühendugu ta arthale, milles olulisim on teadmiste kogumine.
3. Noorpõlves aga kaamale.
4. Vanaduses dharmale ja mokšale.
5. Kuid et elu võib tegelikult palju varem lõppeda, siis pühendugu ta neile kõigile vastavalt olukorrale.
6. Ometi oldagu suguliselt kasin niikaua, kui kogutakse teadmisi.
7. Dharma on Õpperaamatute (šaastra) poolt ettekirjutatud ohvriituste ja muu selletaolise teostamine, mida tavaliselt ei teostata, sest ei saada aru nende mõttest ja neid peetakse ebamaiseiks; kuid dharma on ka Õpperaamatute poolt ettekirjutatud loobumine lihast ja muust selletaolisest, millest tavaliselt paraku ei loobuta, sest neist oodatakse kasu ja nad on maised.
8. Dharmat saab õppida Pühakirjast (šruti) ja nende käest, kes dharmat tunnevad.
9. Artha on teadmiste, maa, kulla, loomade, teravilja, majapidamisriistade ja muu selletaolise hankimine ja hangitu rohkendamise.
10. Arthat saab õppida kokkupuutes ametimeestega, aga ka igasugustelt asjameestelt ja kaupmeestelt.
11. Kaama on hinge (aatman) poolt ühtekõidetud ja meele (manas) poolt valitsetud kõrva, naha, silma, keele ja nina reeglipärase positiivne toimimine oma võimevaldades.
12. Kuid eriti on kaama see viljakas eesmärgipärane nauding, mis sünnib armuühenduses, kus kompromisvõime vald on eriline.
13. Kaamat saab õppida „Kaamasuutrast“, aga ka härrasmeeste käest.
14. Kui nad vastuollu satuvad, siis on varem nimetatud olulisem.
15. Kuid valisejatele on olulisim artha.
16. Sest see on ilmakorralduse juur.
17. Samuti lõbunaistele.
18. Et dharma on ebamaine, siis saadakse sellest teada Õpperaamatute vahendusel.
19. Artha õnnestub vaid siis, kui vahendeid peetakse olulisiks.
20. Vahenditest saadakse aga teada, kui uurida Õpperaamatuid.
21. Õpetajad on väitnud, et kuna loomadel on kaama iseenesest algusest peale selge, siis pole seda vaja Õpperaamatutest õppida.
22. Et aga naine ja mees ühtes olles sõltuvad teineteisest, siis on reeglid ilmselt vajalikud.
23. Ning Vätsjājana väidabki, et vahendite kirjeldus on ära toodud „Kaamasuutrast“.
24. Loomadele pole reegleid tõesti vaja, sest emaseid ei varjata, ning mõistusel pole nende puhul mingit tähtsust ei indlemisel ega rahulduse saamisel.
25. „Dharma järgi pole vaja käia.
26. Sest viljad saadakse väga pika aja pärast.
27. Pealegi pole seegi kindel.
28. Kas inimene, kes on lapsikusest vaba, annab teisele selle, mis on juba kindlalt käes?
29. Paremuvi täna, kui paabulind homme!
30. Paremuvi kindel kullatükike, kui raske kuldrinnaehe, mille saamine pole kindel!“ Nõnda arvavad materialistid.

31. Vätsjājana aga väidab: kuna Õpperaamatust pole põhjust kahelda, kuna nähakse, et nõidus ja manamine kannab mõnikord vilju, kuna nähakse, et tähtkujud, kuu, päike, ja planeetide ringid mõjutavad maailma justkui kavatsuslikult, kuna maailmakulust annab tunnistust seisuste ja eluperioodide kõlbluse tase ja kuna nähakse, et pihus olev tera visatakse maha, sest sellest kasvab viljapea, siis on selge, et dharmat tuleb täita!

32. „Artha järgi pole vaja käia.
33. Sest isegi pingutusega ei saada kätte seda, mis on ometi kättesaadav.
34. Ja kättesaamatu tuleb iseenesest kätte.
35. Sest kõike annab saatust.
36. Just saatust määrab inimese kas rikkusele või vaesusele, annab talle võidu või kaotuse, teeb ta õnnelikuks või õnnetuks.
37. Saatust tegi Bali Indraks, saatust virutas ta alla. Saatust võib seda jälle teha.“ Nõnda arvavad fatalistid.
38. Vätsjājana aga õpetab: Kõik ettevõtmised sõltuvad vahenditest, sest kõige aluseks on inimeste teod.
39. Paratamatult osakssaav varandus sõltub samuti vahenditest. Kes ei tegutse, selle osaks ei saa õnn.
40. „Kaama järgi pole vaja käia.
41. Sest dharma ja artha ning tõelised inimesed on sellest üle ja selle vastu. Kaama paneb inimesed läbi käima tühistega ning tekitab halbu elukombeid, rüvedust, ohjeldamatust.
42. Ja ka hoolimatust, kerglust, usaldamatust, tülgastust.
43. On ju kuulda, et paljud, kes sattusid kaama mõju alla, hukkusid koos oma ümbruskonnaga.
44. Kaama tõttu hukutas Dāndakja Bhodža oma riigi ja suguvõsa, sest ihkas braahmanitüütart.
45. Jumalatevürst Indra ihkas kaama tõttu Ahalyad, üli-vägev Kītšaka Draupadid, Rāvana Sītād ja kui paljud teised veel teisi naisi. Nad kõik hukkusid.“ Nõnda arvavad kasuühkajad.
46. Kuid kaama on üheväärne toiduga, sest ta teeb keha tugevamaks.
47. Ning ta on dharma ja artha vili.
48. Sest puuduseid on vaja ära tunda. Kui poleks kerjasmunki, kes siis kausse põletaks? Kui poleks hirvi, kes siis otra kuivataks?

49. Kui inimene ikka siin on dharma, artha, kaamaga, õnn vaevata ta osaks saab nii siin kui seal ja igalpool.

50. Kes toimib, kuid ei kahetse: „Oh, oluhoopis teisiti!“ see sihiteadlik õnnelik on kindlalt kahel jalal maas.

51. Üht sihti teosta või ka kaht, kui kõiki kolme silmas pead! Kuid ühe sihi nimel eal sa ära teisi hukuta!

NÕNDA LÕPEB TEINE PEATÜKK,

„KOLME ELUEESMÄRGI TÄIDEVIIMINE“

Kaamasuutra-4

III peatükk

Vajaminevate teadmiste loetlemine

1. Inimene peaks uurima „Kaamasuutrat“ ja sellega seotud teadmisi, nii et need ei teeks kahju dharmale ja arthale ning nendega seotud kõrvalteadmistele.
2. Naine tehku seda enne neiupõlve.
3. Kui ta on mehele pandud, siis mehe loal.
4. Õpetajad on väitnud, et naised ei suuda Õpperaamatuid mõista ja seepärast pole mõtet neile Õpperaamatuid soovitada.
5. Vätsjajana aga väidab, et nad on suutelised seda rakendama, rakendusele aga eelneb alati Õpperaamat
6. Ning see ei käi ainult selle kohta, sest kogu maailmas tunnevad vaid üksikud Õpperaamatuid, rakendus aga on kõigi inimeste pärisosa.
7. Mis aga puutub rakendusse, siis on isegi eemalasuv Õpperaamat põhjuseks.
8. Keeleteadus on olemas, ometi oskavad ohvripreestrid, kes on keeleteaduses võhikud, õigesti sõnu välja hääldada.
9. Täheteadus on olemas, ometi toimetavad õnnelikel päevil ka need, kes pole tähetargad, oma tegusid.
10. Samuti on lood hobuse- ja elevandijuhtidega: isegi need, kes pole Õpperaamatuid uurinud, oskavad hobuste ja elefantidega ümber käia.
11. Samuti raadža puhul: isegi temast kaugele jääv rahvas ei söanda õiget käitumisviisi rikkuda.
12. Ometi on naisi, kes suudavad Õpperaamatuid mõista. Need on lõbunaised, kuningatütred ja kõrgametnike tütred.
13. Just niisuguselt usaldusväärselt inimeselt peaks naine vargsi õppima rakendust või Õpperaamatut või mõnd selle osa.
14. Tütarlaps õppigu üksinduses ja vargsi kuutkümend nelja kunsti, mis aitavad õpitut rakendada.
15. Tütarlapse õpetajateks võivad olla tema amme tütar, kellega koos ta on üles kasvanud ja kes on meest juba tundnud, või siis samasugune sõbratar, kellega tohib kõigest rääkida, samuti ka omavanune tädi või tädi seisundis asuv vana teenijanna või elatunud kerjusnunn või õde, keda usaldada saab.
16. „Kaamasuutraga“ seotud kuuskümmend neli teadmist on järgmised: laul, pillimuusika, tants, joonistamine, laubamärkide tegemine, riisist ja õitest ridade kujundamine, lillede paigutamine, huulte värvimine, põranda katmine kalliskividega, voodi ülestegemine, veemuusika, vee pihta löömine, erinevate vigurite tegemine, pärjapunumine, juuste ja palmikute sättimine, rõivastumine, kõrvade kaunistamine, lõhnaainete kasutamine, ehete külgeriputamine, voolumine, Kutšumära nipid, käteosavus, erinevate toitade valmistamine, jookide, mahlade ja vürtside lisamine, õmblemine ja kudumine, sõnamäng, keelpilli ja trummi mängimine, mõistatamine, etlemine, keeruliste sõnade väljaütlemine, raamatute ettelugemine, näitemängude ja jutustuste esitamine, katkestatud värsi lõpetamine, pilliroo põimimine, puusepatöö, nikerdamine, ehituskunst, hõbeda ja kalliskivide proovimine, alkeemia, kalliskivide värvide tundmine, puude vanuse tundmine, jäärade, kukkede ja vuttide võitluste korraldamine, papagoide ja vareste rääkimaõpetamine, soonimise, masseerimise ja juuste-sättimise oskus, sõrmede keele abil rääkimine, võörkeelte tundmine, murrete tundmine, taevaste märkide äratundmine, diagrammide lugemine, mälukunsti valdamine, koorisdeklameerimine, mõtlemisoskus, luuletamine,

sõnaraamatute kasutamise oskus, värsimõõtude tundmine, toimimisoskus, žestide tundmine, enda varjamine rõivaste sees, erinevad õnnemängud, täringumäng, laste mängud, ning käitumise, ettenägemise ja kehavalitsemise oskus.

17. Päntsāla esituses kuuskümmend neli erinevad.
18. Nende rakendamise eest räägime põhjalikumalt „Armühte“ raamatus.
19. Sest nad on olemuslikult seotud kaamaga.

20. Kui lõbunaine tunneb neid, ning vooruslik ja ilus on, siis saab ta tiitliks ganikā ja inimrahva austuse.
21. Ka raadžad teda austavad ja vooruslikud kiidavad. Ta kõigis iha äratav, eeskujuks teistelegi on.
22. Kui raadžatütar tunneb neid või kõrge ametniku laps, siis mees on tema mõju all ka siis, kui tuhat naist on tal.
23. Kui naine mehest hüljatud või muidu murest murtud on, siis nende abil õnnelik ta võõral maalgi olla saab.
24. Ka mees, kes valdab teadmisi ning meelitavalt kõneleb, saab naise kätte vaevata ka siis, kui üsna võõras see.
25. Need kunstid üsna kindlasti on kõigi õnne seppadeks, kuid kasutada tuleb neid vaid siis, kui aeg või koht on küps.

NÕNDA LÕPEB KOLMAS PEATÜKK,

„Vajaminevate teadmiste loetlemine“

Seletusi II ja III peatüki mõistmiseks

Tähelepanu tasuks pöörata Vätsjajana kirjelduse teaduslikkusele, eriti sellele, kui võrd ta püüdleb täpsete definitsioonide andmise poole (Vt. eriti dharmā, artha ja kaama määratlusi). II: 25—30, 32—37, 40—45 on esitatud Vätsjajana oponentide arvamused. Põõrakem tähelepanu, kui elegantelt Vätsjajana nende väited kummutab. Piiratud maht kahjuks ei luba põhjalikult seletada II: 37, 44—45 ja hiljemgi esinevate mütoloogiliste tegelaste tegusid, millele suutras viidatakse. Moraal nendest peaks olema aga ilma selletagi selge.

III peatükki lugedes pangem tähele kui võrd kenade loogiliste võetega Vätsjajana väärtustab naise osa. Ei maksa unustada, et India nagu teisedki vanaaja ühiskonnad oli eelkõige patriarhaalsete arusaamadega maa. 64 teadmise ehk kunsti nimekiri ei ole kunagi olnud kanoniseeritud (sellele viitab ka Vätsjajana ise III: 17). Ka meil tasuks arvestada, et praegu ei ole mingit vajadust neid matkida, mõte on siiski selles, et inimene olgu mitmekülgselt haritud. Mis on Kutšumära nipid, see pole päris selge, kuid võib arvata, et nad on mõnevõrra veidrased, kuid ometi täiesti kõlbelised vahendid soovitu kättesaamiseks. Ganikā on kõrgeima taseme saavutanud lõbunaine, midagi hetääri, kurtisaani ja geiša tasemele vastavat.

Ida kirjasüsteemid

HIEROGLÜÜFIKA LÜHIKURSUS II

Kõige üldisem reegel hieroglüüfide kirjutamisel on järgmine: hieroglüüfi kirjutamist alustatakse ülalt ja vasakult ning lõpetatakse all ja paremal. Kuna aga hieroglüüfid erinevad üksteisest suuresti nii keerukuse kui ka kasutatavate elementide poolest, tuleb nende kirjutamisel järgida tervet rida täpsustavaid reegleid. Toome ära olulisemad.

1. Hieroglüüfi ülemine osa kirjutatakse enne, alumine osa pärast (vt. joon. 1.).

2. Hieroglüüfi vasakpoolne osa kirjutatakse enne, parempoolne pärast (vt. joon. 2.).

3. Horisontaaljooned kirjutatakse enne, vertikaaljooned pärast (vt. joon. 3.).

4. Vasakule kaldu jooned kirjutatakse enne, paremale kaldu jooned pärast (vt. joon. 4.).

5. Hieroglüüfi välimine osa kirjutatakse enne, sisemine osa pärast (vt. joon. 5.).

6. Hieroglüüfid, mille sisemine osa on ümbritsetud raamiga, kirjutatakse järgmiselt: kõigepealt kirjutatakse raam, mis jääb alt avatuks, seejärel hieroglüüfi sisemine osa, kõige lõpuks suletakse raam alt (vt. joon. 6.).

Peale kuue põhireegli on üheksa lisareeglit.

1. Punkt hieroglüüfi peal ja punkt suunaga ülalt vasakule alla kirjutatakse alati kõige enne (vt. joon. 7.); punkt hieroglüüfi all või sees ja punkt suunaga ülalt paremale alla kirjutatakse alati viimasena (vt. joon. 8.).

2. Kui vertikaaljoon asub horisontaaljoone peal või horisontaaljoonest vasakul, kirjutatakse ta kõige enne (vt. joon. 9.).

3. Kui vertikaaljoon asub hieroglüüfi keskel ja ei lõiku horisontaaljoontega või toetub horisontaaljoonele, kirjutatakse ta kõige enne (vt. joon. 10.), kui ta aga lõikub teiste joontega ja ei toetu alumisele horisontaaljoonele, siis kirjutatakse ta kõige viimasena (vt. joon. 11.).

4. Hieroglüüfides, mis koosnevad ainult horisontaal- ja vertikaaljoontest, kirjutatakse alumine horisontaaljoon kõige viimasena (vt. joon. 12.).

5. Vasakule kaldu joon, mis asub hieroglüüfi ülaosas, kirjutatakse kõige enne, samuti kõige vasakpoolsem vasakule kaldu joon (vt. joon. 13.).

6. Painutatud vertikaaljoon, mis lõikub või on ühendatud teiste joontega, kirjutatakse kõige viimasena (vt. joon. 14.).

7. Kui hieroglüüfi välimine osa ümbritseb sisemist osa vasakult ja alt, kirjutatakse sisemine osa enne, välimise osa paremale kaldu joon aga kõige viimasena (vt. joon. 15.).

8. Kui hieroglüüfi välimine osa ümbritseb sisemist osa altpoolt kolmest küljest, kirjutatakse samuti sisemine osa enne, välimine osa pärast.

9. Kui hieroglüüfi keskosa jääb kahe äärmise grafeemi vahele, kirjutatakse kõige enne hieroglüüfi sisemine osa, seejärel vasakpoolne grafeem ja kõige lõpuks parempoolne grafeem (vt. joon. 10.).

Loetletud reeglite tundmine on küll vajalik, mitte aga piisav tingimus selleks, et osata hästi hieroglüüfe kirjutada. Hiinlastel on kalligraafia alati olnud omaette kunst, seega on väga tähtis, et hieroglüüfe ei kirjutataks ükskõik kuidas, vaid et hieroglüüfe kirjutataks ilusasti. Ilusasti kirjutama õppimiseks jääb aga väheseks ükskõik kui suure hulga reeglite äraõppimisest. Selleks, et ilusasti kirjutada hiina hieroglüüfe, on tarvis, nagu kunstnikelgi, teatavat vilumust, kogemust ja stiilintunnet, ühesõnaga kooli. Seda kõike on võimalik omandada aga vaid elava meistri käe all.

Toome siiski ära mõningad kõige esmasemad hieroglüüfide kirjutetehnika nõuded. Iga joon tuleb kirjutada ühe tõmbega, tõstmata vahepeal pliiatsit (pintslit) paberilt. Lubamatu on joonte jätkamine või mitu korda üle kirjutamine. Horisontaal- ja vertikaaljooned peavad olema sirged, horisontaaljooni võib kirjutada kergelt tõusvas joones. Horisontaaljoonte vahelised vahed peavad olema võrdsed, nende pikkus ühes ja samas hieroglüüfis peaks aga olema erinev. Sama käib ka vertikaaljoonte kirjutamise kohta. Vasakule ja paremale kaldu jooned peavad ühes ja samas hieroglüüfis olema sümmeetrilised. Kui ühes hieroglüüfis on mitu ühes suunas kaldu joont, kirjutatakse nad veidi erineva kuju ja pikkusega. Konkusesega joonte puhul tuleb konkuse selgelt välja kirjutada. Liithieroglüüfide puhul tuleb silmas pidada, et kõik jooned paigutuksid õigesti ja proportsionaalselt hieroglüüfi keskpunkti suhtes. Liithieroglüüfide puhul on tähtis, et nende osad oleksid omavahel proportsioonis. Liithieroglüüfis, kus on vähem jooni, kirjutatakse üksikud jooned välja mõõdetelt suurematena, liithieroglüüfides, kus on palju jooni, aga väiksematena. Korralikult kirjutatud hieroglüüf paikneb nagu mõttelises ruudus, ta ei tohi olla liiga „pikaks venitatud“ ega liiga „laiaks litsutud“.

Märt Läänemets

青 - 二 丰 丰 青 青 青

Joon. 1. Hieroglüüfi „sinine“, „roheline“ kirjutamine.

門 1 1 1 1 1 門 門 門

Joon. 2. Hieroglüüfi „uks“, „värav“ kirjutamine.

井 - 二 丰 井

Joon. 3. Hieroglüüfi „kaev“ kirjutamine.

人 人 人

Joon. 4. Hieroglüüfi „inimene“ kirjutamine.

囗 囗 囗 囗 囗 囗 囗 囗

Joon. 5. Hieroglüüfi „küngas“ kirjutamine.

田 1 1 1 田 田

Joon. 6. Hieroglüüfi „põld“, „väli“ kirjutamine.

方 一 一 方 方

Joon. 7. Hieroglüüfi „ruut“, „kandiline“ kirjutamine.

小 小 小 小

Joon. 8. Hieroglüüfi „väike“ kirjutamine.

占 1 1 占

Joon. 9. Hieroglüüfi „ennustama“ kirjutamine.

水 1 1 水 水

Joon. 10. Hieroglüüfi „vesi“ kirjutamine.

車 一 一 車 車

Joon. 11. Hieroglüüfi „sõiduk“, „vanker“ kirjutamine.

土 一 一 土

Joon. 12. Hieroglüüfi „maa“ kirjutamine.

父 1 1 父 父

Joon. 13. Hieroglüüfi „kiri“, „kultuur“ kirjutamine.

毛 1 1 毛 毛

Joon. 14. Hieroglüüfi „juuksed“, „vill“ kirjutamine.

疋 一 一 疋 疋

Joon. 15. Hieroglüüfi „tükk“ kirjutamine.

VABANDAME!

„Hieroglüüfika lühikursus I“ juurde („Sõnumitooja“ jaanuarinumbri) käivate jooniste sekka oli sattunud trükiviga. Joon. 6. Põhijoonte modifikatsioonid „konksukesega“ trükiti eksikombel ära tagurpidi. Nende joonte õige kirjapilt on selline:

→ 1 1 1 1

JAAN KAPLINSKI

OM SVABHAVASUDDHAH SARVA DHARMAH.

Ei ole lohutust.

Kõik on olemuseta, iseduseta.

Pole iset. Pole omat. Pole must.

Pole dust. Pole ismi. Pole iooni. Pole midagi.

Kõik sulab, vesi niriseb

katuselt, purikatelt.

Vesi tilgub. Talve süda on murtud.

Talve silmad on märjad. Mõned mäed

on jälle mäed. Mõned jõed on jälle jõed.

Mõned universaalid on reaalsed Universaalia
sunt realia.

Mõned ei ole. Realia non sunt realia.

Purikad sulavad. Vesi tilgub. Sa võid

võtta ühe ja pista suhu.

Lõhnatu. Maitsetu. Värvitu. Puhast jää

sulamas puhtaks veeks.

Üks teiseks. Üks iseendaks.

Pole iset. Pole omat. Pole must. Pole midagi.

Üks ühes. Üks kõiges. Kõik ühes.

Kevadtaevas langevas piisas.

Li Bo kukeleiva-ivas. Maailm liivateras.

Kõik kõiges. Jõgi on jälle jõgi.

Iset ei ole. Vesi on jälle vesi. Tilk. Talk.

Autori tõlge ingliskeelsest originaalist

Rohkem avatust...

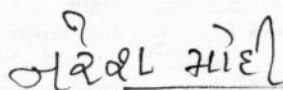
Algus 2. lk.

palikke ja euroopalähedasi kultuure. Läänes on aga just India filosoofilise pärandi vastu suur huvi. Arenemas on väga huvitavad sünteesimomendid.

Mida Te arvate Ida ja Lääne suhetest laiemas kontekstis?

Arvan, et erinevate kultuuride ja filosoofiade süntees on väga vajalik. Idale on tarvis rohkem euroopalikku teaduslik-loogilist mõtlemislaadi, et arendada välja oma tehnoloogiline kultuur ja kaitsevõime. Sest ainult nende abil on võimalik säilitada iseisvus ja rahvuslik kultuur ning olla konkurentsivõimeline tänapäeva maailmas. Läänele on tarvis Ida mõtteviisi eeskätt inimese sisemise maailma ja inimsuhete valdkonnas. Läänes ollakse hingeliste suhete osas liiga materialistlikud ja omakasupüüdlid. Võidakse olla näiteks teise inimesega aastaid lähedastes suhetes, siis aga need täielikult katkestada, sest leitakse, et seda inimest pole enam tarvis. Või luuakse ajutisi ja pealiskaudseid suhteid puht omakasu eesmärgil. Ida mõtteviis võiks Lääne inimesele õpetada õnne leidmist iseenda seest, sõltumatult ümbritsevast maailmast, ning sellise

materialistliku lähenemise ületamist inimsuhetes, enamat sallivust, ohvrimeelsust ja kohusetunnet.

Küsitles Märt Läänemets

Tallinnas ja Tartus (ning miks mitte mujalgi) võiksid olla hiina restoranid. Paljud hiina kaubad on konkurentsivõimelised välis- turul, kuid nad on teiste maade omadest palju odavamad. Miks ei võiks neid Eestis osta saada? — Selle üle arutleb „Sõnumitooja“ järgmises numbris Leningradi RÜ dotsent Pang Ying, kes on Hiina RV kodanik ja oma kodu- provintsi Liaoningi patrioot. Tõepoolest, miks me ei võiks sisse vedada odavaid kvaliteet- seid televiisoreid, videomagneto- fone, fotoaparaate jne.? Küsimus jääb: kuidas?

Eesti Akadeemilise Orientaalseltsi

— postiaadress on: 202400, Tartu, Ülikooli 18, Tartu Ülikool, Eesti Akadeemiline Orientaalselts;

— asukoht on: Tartu, Tiigi 78, ruum 117;

— vastuvõtuajad: esimees Linnart Mäll ja aseesimees Tarmo Kulmar — teispäeviti ja neljapäeviti kl. 13—15; sekretär Harri Ints — teispäeviti kl. 13—15 ja reedeti kl. 11—14, „Sõnumitooja“ toimetaja Märt Läänemets — esmaspäevast neljapäevani kl. 14—16.

Seltsil kahjuks pole veel oma telefoni. Seltsi esimees Linnart Mäll ajab Seltsi asju telefonil 3 69 49 kolmapäeviti kl. 9—10.

„Sõnumitooja“ esindaja Tallinnas Andres Herkel on telefonil 474 559 esmaspäeviti 18—20.

Seltsi arveldusarve NSVL Elamu-sotsiaalpanga Tartu osakonnas kannab numbrit 700840.

„SÕNUMITOOJA“

tegijad on meeldivalt üllatunud suurest lugeja- huvist meie infolehe vastu. Täname kõiki, kes kirja teel või suusõnal toimetuse ja EAO aadressil häid soovide on läkitanud. Teisalt on nõudlus „Sõnumitooja“ järele seadnud toimetuse rea probleemide ette, millele lahendust me alles otsime. Kõigepealt selgituseks, et EAO infoleht „Sõnumitooja“ hakkab ilmuma kaksiknumbrina üks kord kuus. Aastas loodame välja anda 12 kaksiknumbrit. Palju küsimusi on tekitanud „Sõnumitooja“ kättesaadavus ja tellimisvõimalused. Vabamüüki (Tartu Ülikooli Raamatukogu fuajees ja „Sõnumitooja“ toimetuses, Tallinnas Ajakirjandusmajas Pärnu mnt. 67a) saame lehte anda üsna piiratud hulgal. Põhiosa jõuab lugejani vabatahtlike levitajate kaudu. Tellimusi esimeste numbrite peale võtsime esialgu eelistatult vastu kollektiividelt ja gruppide (väh. 10 inimest).

Kõigi huviliste soovi rahuldamist „Sõnumitooja“ järele piirab nõudlusele mittevastav tiraaž (15 000). Tiraaži suurendamist takistab aga paberipuudus. Paberi hankimise osas võtaksime heal meelel vastu kõik abipakkumised. Kuni tiraaži suurendamise võimaluste selgumiseni oleme ajutiselt sunnitud katkestama uute tellimuste vastuvõtmise ja rahuldama esmajoones enne 25. veebruari 1989 laekunud tellimused. Loodame, et juba järgmises numbris võime anda täpsemat teavet tellimise edasise korra kohta. „Sõnumitooja“ parema kättesaadavuse huvides soovime laiemalt organiseerida lehe levitamist kohapealsete levitajate kaudu (nagu see juba näiteks on korraldatud Võrus ja Võru rajoonis). Selleks tuleks mingis piirkonnas (asutuses, linnas) välja selgitada huviliste hulk ja volitatud levitajatel võtta ühendust „Sõnumitooja“ toimetusega (Tallinnas ja Tallinna ümbruses meie Tallinna esindajaga) soovitud koguse lehenumbrite kättesaamise ja tasumistingimuste asjus kokku- leppimiseks.

Toimetaja.

Toimetaja: M. Läänemets.

Makett: I. Ude.

Pealkirja kujundus: L. Lapin

Toimetuse aadress: 202400, Tartu, Tiigi 78, ruum 117. Trükkikoda „Oktoober“, Tallinn, Kreutzwaldi 24. Offsettrükk. Tellimise nr. 894. Maht 1 pg. Tiraaž 15 000. Ilmub kord kuus.